

АКТУАЛЬНІСТЬ І ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Юлія Філіп,

викладачка української мови та літератури
Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки,
м. Чернівці, Україна

Альона Голєва,

методистка науково-методичного центру
медіаінформаційного та ресурсного забезпечення освіти
Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області,
м. Чернівці, Україна

Анотація. У роботі окреслено важливість мови для комунікації та загалом повноцінного функціонування особистості в суспільстві. Описано дослідження зв'язку між мовою людини та її світосприйняттям. Зроблено висновок, що вивчення мови держави, у якій проживає людина, веде її до світоглядної єдності з іншими громадянами. Авторами визначено доцільність упровадження в освітній процес закладів освіти з мовою навчання національних меншин уроків за технологією CLIL як складової розвитку комунікативності учнів.

Ключові слова: предметно-мовне інтегроване навчання, ключові компетентності, комунікативна компетентність.

THE RELEVANCE AND PRACTICE OF USING THE SUBJECT-LANGUAGE INTEGRATED LEARNING (CLIL) METHODOLOGY IN THE POLY CULTURAL ENVIRONMENT OF THE CHERNIVET REGION

Julia Philip,

teacher of Ukrainian language and literature
Chernivtsi Higher Vocational School of Radio Electronics,

Alyona Goleva,

methodologist of the Scientific and Methodological Center
media information and resource provision of education
Institute of Postgraduate Pedagogical Education of Chernivtsi region

Abstract. The work outlines the importance of language for communication and, in general, the full functioning of an individual in society. The study of the connection between a person's language and his worldview is described. It was concluded that learning the language of the state in which a person lives leads him to worldview unity with other citizens. The authors determined the expediency of introducing CLIL technology lessons into the educational process of educational institutions with the language of instruction of national minorities as a component of the development of students' communication skills.

Keywords: subject-language integrated education, key competencies, communicative competence.

Неможливо заперечити важливість мови для комунікації та загалом

повноцінного функціонування особистості в суспільстві. Окрім цього, світова наука розглядає мову не лише як інструмент опису навколишнього світу та спілкування людей, але й як складову частину соціальної реальності. «Мова продукує сенси, створює соціальну дійсність», – стверджує американська соціологиня Лорел Річардсон (Richardson, 1994).

У цьому контексті варто згадати про дослідження зв'язку між мовою людини та її світосприйняттям. Німецький учений Вільгельм фон Гумбольдт ще у XVIII ст. розвивав теорію про залежність мислення, а також світобачення й пізнання навколишнього середовища від мови, яка не просто відображає їх, а інтерпретує. Науковець також припускав, що мова є діяльністю людського духу, енергією, яка проймає все життя певного народу, що нею говорить, і водночас є результатом цієї діяльності.

Ці ідеї здобули нове життя в гіпотезі лінгвістичної відносності Е. Сепіра і Б. Ворфа, згідно з якою люди, які говорять різними мовами, по-різному сприймають світ і по-різному мислять. Отож, вивчаючи мову, особа не лиш налагоджує комунікацію з іншими її носіями, а й наближається до спільного світобачення, що й дає сталій фразі «говорити однією мовою» не тільки буквальне, а й метафізичне значення.

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» декларує: «Кожний громадянин України зобов'язаний володіти державною мовою» (Про забезпечення функціонування української мови як державно, 2019). Багатомісячний досвід держав світу підтверджує, що така практика є запорукою міжетнічної злагоди, єдності і стабільності суспільства, ефективного функціонування держави, позитивного її сприйняття як повновартісного і незалежного суб'єкта світової спільноти. З вищезгаданих досліджень науковців також можемо зробити висновок, що вивчення мови держави, у якій проживає людина, веде її до світоглядної єдності з іншими громадянами. Водночас законодавство України гарантує повноправне функціонування і вивчення мов національних меншин, що дає змогу зберегти плинність їхніх традицій і культури, унікальних концептуальних систем, специфіки пізнання та засвоєння дійсності через мову. І якщо рідну мову людина може перейняти в родині й місцевій спільноті, то вивчення державної зазвичай забезпечують заклади освіти.

Основні законодавчі акти та нормативні документи національної освітньої системи містять перелік ключових компетентностей, серед яких зазначено компетентності «Вільне володіння державною мовою» та «Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами». За Державним стандартом базової середньої освіти ці компетентності передбачають вміння здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм сучасної мови (державної/рідної/іноземної), типів мовної взаємодії, особливостей стилів мовлення інформаційних та художніх текстів, медіатекстів тощо (Державний стандарт базової середньої освіти, 2020).

Тривала традиція навчання та вивчення державної й рідної мов існує в

Чернівецькій області, історичне минуле якої сформувало полікультурне (поліетнічне) середовище в регіоні. Буковинські педагоги не одне десятиліття працюють над тим, щоб зберегти мовну ідентичність учнів-представників національних меншин і повноцінно вписати їх в україномовний контекст.

Необхідність поєднання актуальних і перспективних завдань освітнього процесу вимагає використання кращих практик освітнього простору ЄС. Одним із методів навчання української мови як нерідної є предметно-мовне інтегроване навчання. В Естонії педагоги у своїй практиці використовують технологію CLIL (англ. Content and language integrated learning). Це методика, яка дозволяє сформувати лінгвістичну й комунікативну компетенції в учнів нерідною мовою. Використання методики передбачає вивчення немовних предметів іноземними мовами.

З метою формування ключової компетентності «Вільне володіння державною мовою» учнів закладів загальної середньої освіти Чернівецької області, для яких українська мова не є рідною, у 2019 році була розпочата регіональна дослідно-експериментальна робота за темою «Розвиток комунікативної компетентності в полікультурному освітньому середовищі засобами технології CLIL» на базі закладів загальної середньої освіти Чернівецької області з навчанням мовою національних меншин на 2019-2023 роки.

Проект реалізується на базі п'яти закладів загальної середньої освіти Чернівецької області та складається з трьох етапів: констатувального, формувального й узагальнювального. Експеримент ґрунтується на основних положеннях діяльнісного підходу як методологічного способу пізнання педагогічних систем і процесів, положеннях психолого-педагогічної науки в контексті використання в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти активних технологій, компетентнісного підходу та загальнонаукових методів дослідження.

З урахуванням результатів констатувального етапу, в основі якого – надання науково-теоретичного забезпечення змісту педагогічного експерименту і створення творчих груп за темою комплексного експериментального дослідження, було розроблено відповідну експериментальну систему (модель), яка дозволить сформувати лінгвістичні й комунікативну компетенції в учнів українською (нерідною) мовою. Наступний, формувальний, етап передбачає конструювання діяльності учнів і вчителів, організацію їхньої взаємодії в умовах уроків із використанням технології CLIL під час проведення поурочного навчання та шкільних мовних таборів, підготовку учнів і вчителів до роботи з інструментарієм CLIL, організацію та проведення тренінгів, семінарів для учнів та вчителів, які беруть участь у дослідженні.

Наразі команда експерименту працює над створенням навчально-методичного комплексу, який буде містити основні змістові лінії шкільного курсу, що дозволить цілеспрямовано та систематично розвивати соціально-гуманітарні знання та орієнтацію навчання учнів на дослідження важливих

суспільних понять, явищ та їхньої взаємодії в різних контекстах: комунікативному, особистісному, місцевому, національному і глобальному.

Опісля буде здійснено контрольний педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності розробленої системи педагогічних впливів й апробації створеного навчально-методичного комплексу. Аналіз підсумків експерименту послугує основою для укладання рекомендацій щодо запровадження результатів дослідно-експериментальної роботи в закладах освіти з мовою навчання національних меншин.

Очікуваним результатом експерименту є визначення доцільності та оптимальних форм для впровадження в освітній процес закладів освіти з мовою навчання національних меншин уроків за технологією CLIL як складової розвитку комунікативності учнів.

Список посилань

Richardson, L. W. (1994). A method of inquiry. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*, (pp. 516-529). Sage Publications, Inc.

Міністерство освіти і науки України. (2020, 30 вересня). *Державний стандарт базової середньої освіти: затвержен постановою № 898*. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

Верховна Рада України. (2019, 25 квітня). *Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України № 2704-VIII*. Дата оновлення: 14.07.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2704-19>.